

ПОДГОТОВКАТА НА ДЕТСКИ УЧИТЕЛКИ У НАС ПРЕЗ ПЪРВИТЕ ГОДИНИ СЛЕД 9. IX. 1944 г.

Снежана Вълчева

След 9.IX.1944 г. се създава ново правителство, в което министър на Министерството на народното просвещение е Станчо Чолаков. Важен проблем, който трябва да решава правителството, е осигуряването на образованието с квалифицирани педагогически кадри. Особено остра е нуждата от предучилищни педагози поради това, че тяхната подготовка от 1942 г. се осъществява единствено в Института за детски учителки в гр. София. Броят на дипломиралите се в него и в частните курсове за подготовка на детски учителки, съществували до 1942 г., е недостатъчен, за да задоволи потребностите на предучилищните възпитателни заведения от квалифицирани кадри. Това налага Министерството на народното просвещение да вземе спешни мерки за осигуряването на детските заведения с педагогически персонал.

В началото на 1945 г. министерството приема Наредба-закон за откриване на пълни и непълни гимназии и на институти за детски учителки (4). С наредбата-закон се предвижда да бъдат създадени държавни институти за детски учителки в градовете Лом и Ямбол.

Откриването на новите учебни заведения е свързано с редица проблеми: няма подходящи сгради за тях; липсват висококвалифицирани преподаватели, които да осъществяват обучението; няма необходимата педагогическа, психологическа и методическа литература; съществува неяснота относно методите на обучение и възпитание в предучилищните учреждения. Пенка Касабова, която е главен инспектор по предучилищно образование, разбира много добре проблемите на предучилищното възпитание. В своя доклад, изнесен пред Висшия учебен съвет на 20. 05. 1945 г., тя анализира данните за състоянието на учителските кадри и поставя въпроса за кадровото осигуряване на детските заведения. П. Касабова смята, че е необходимо да бъдат открити институти за подготовка на детски учителки не само в Ямбол и Лом, но и в други градове: Русе, Пазарджик и Плевен. Едва тогава ще се създаде възможност да се дипломират годишно около 500 детски учителки, които ще могат да задоволят напълно нуждата от квалифициран педагогически персонал (2, 232–233).

Въпросът за осигуряване на летните детски градини с детски учителки МНП разрешава, като продължава традицията да организира летни учителски курсове. Такива курсове се провеждат в няколко града през лятото на 1945 г. Поради невъзможността да участват в тях всички детски учителки, тези които са ги посетили, изнасят наученото пред своите колежки (8, 250). Тази форма за квалификация се прилага и през следващите години. Курсовете се посещават и от нередовни детски учителки, които работят в детските заведения, функциониращи през цялата учебна година. В курсовете се изучават психология и педагогика на предучилищната възраст, ръчна работа, песни и игри, приказки, стихове, римушки и гатанки, практика в детските градини и др. (1, 1).

През есента на 1945 г. са открити институтите за детски учителки в гр. Лом и Ямбол. Освен в тях подготовката на кадри за детските заведения продължава да се осъществява и в института в гр. София.

През същата година МНП публикува Наредба-закон за институтите за детски учителки и за институтите за първоначални учители (3). В нея се разглеждат въпроси за подбора на курсистките и преподавателите, регламентира се продъл-

жителността на учебната година, а така също и седмичния хорариум от учебни часове. Прави впечатление големият брой часове, които могат да имат курсистите за една седмица - до 50 часа.

Интерес представляват и дисциплините, които трябва да се изучават в институтите. Те са следните: Педагогика с дидактика; Детска психология; Методика на детската градина; История на педагогиката и история на българското образование с училищно законодателство и администрация; Хоспитиране - практика с конференции; Български език - детска литература; Художествено разказване и драматизация; Хигиена и майчинство; Пеене и музика; Рисуване и моделиране; Ръчна работа; Детски игри; Семинарни упражнения; Ритмични упражнения; Чужд език.

От учебния план става ясно, че са включени дисциплини, които осигуряват добра педагогическа подготовка на курсистите. Те получават необходимата подготовка и по специалните художествено-технически предмети: пеене и музика, рисуване и моделиране, ръчна работа.

Сравнителният анализ на учебния план, посочен в наредбата-закон и този в Правилник за държавните институти за подготовка на детски

учителки, приет през 1942 г. показва, че по същество между тях разлика няма. Независимо че наименованията на някои дисциплини не са едни и същи.

Наредбата-закон предвижда към всеки институт да се открие образцова детска градина, в която учителките да се назначават след конкурсен изпит. Заплатите на базовите учителки се изплащат от бюджета на Министерството на народното просвещение. Останалите учителки получават възнаграждението си от общините.

Законодателят постановява, че в края на първата учебна година ще се провеждат годишни изпити, а в края на следването окончателен изпит. Но от наредбата-законот 1945 г. не става ясно по кои дисциплини ще се осъществяват те. Затова МНП в началото на 1945 г. издава Правилник за годишните и окончателните изпити в институтите за детски учителки и за институтите за първоначални учители (6). В него е посочено, че годишните изпити се провеждат по всички учебни предмети, които са изучавани през учебната година с изключение на хоспитиране, семинарни упражнения и детски игри.

Програмата за окончателния изпит е изработена от министерството. Той е теоретически и прак-

тически. Първият изпит се провежда в писмена и устна форма. Писменият изпит се полага върху обща тема, избрана от общата педагогика, дидактиката и детската психология.

Устният изпит се провежда по всички предмети, изучавани във втори курс и по част от материала по педагогика и дидактика, детска психология, български език.

Практическият изпит се състои в организиране на занятия в детска градина. Оценява се и конферирането след тях. Тези постановки влизат в съдържанието на обнародвания по-късно Правилник за институтите за детски учителки и за институтите за първоначални учители (6). В Новия правилник са разгледани подробно редица административно-управленски проблеми и въпроси на учебната дейност. В него са публикувани и образци на документите, които се издават от институтите.

През 1948 г., когато министър на народното просвещение става Кирил Драмалиев, е приет Закон за народното просвещение. В член 108 от него се разглеждат въпроси за подготовката на детски учителки. Законът потвърждава, че институтите са полувисши учебни заведения с двегодишен срок на обучение.

След една година обаче министерството променя своето мнение

за продължителността на обучението в тях. С Постановление на ЦК на БКП, МС на ОФ от 24.VIII.1949 г. се съкращава срокът на обучение от две на една учебна година (5, 272). Това се прави с цел да се преодолее дефицитът от педагогически кадри. Тежкото материално положение на предучилищните педагози, приниженият им авторитет, лошите хигиенни условия в повечето детски градини са причините, които увеличават тенденцията за бягство от учителската професия. Детските учителки, както и останалите учители, се ориентират към по-високо платени професии.

По тази причина МНП допуска грешки, като разработва проект за реорганизиране на институтите за детски учителки в педагогически училища. Въпреки това през 1949 г. се създава Институт за детски учителки в гр. Русе. По това време в страната има 14 педагогически института, от които 4 са за детски учителки.

През 1950 г. обаче министерството успява да трансформира институтите за детски учителки в педагогически училища, с което се понижава равнището на подготовката на предучилищни педагози.

През периода 1944 - 1950 г. у нас се подготвят общо 1264 детски учителки, разпределени по години, както следва (9, 255):

Учебна година	Завършили учители
1944 - 1945	47
1945 - 1946	46
1946 - 1947	103
1947 - 1948	143
1948 - 1949	291
1949 - 1950	634

Най-голям е броят на завършилите детски учителки през учебната 1949 - 1950 т., когато се създава четвъртият институт в гр. Русе и се намалява срокът на обучение в институтите. През тази учебна година се дипломират курсистките от два випуска.

След 9. IX. 1944 г. усилията на Министерството на народното просвещение са насочени към задоволяване на нуждите на предучилищните възпитателни заведения от квалифицирани предучилищни педагози. През това време в институтите се подготвят значителен брой детски учителки, които допринасят за усъвършенстването на педагогически процес в детските заведения и за популяризирането на идеята за общественото предучилищно възпитание.

ЛИТЕРАТУРА

1. ЦДА, фонд 142, оп. 2, арх. ед. 47.
2. *Касабова, П.* Предучилишно образование. Доклад пред Висшия учебен съвет на 29. V. 1945 г. - Училищен преглед, 1945, № 2-3.
3. *Наредба-закон* за институтите за детски учителки и за институтите за първоначални учители. Държавен вестник, год. LXVII, бр. 287 от 8. XII. 1945.
4. *Наредба-закон* за откриване на пълни и непълни гимназии и за институти за детски учителки. Държавен вестник, год. LXVII, бр.13 от 10. X. 1944.
5. Пети конгрес на БКП, ч. I, С., 1954.
6. *Правилник* за годишните и окончателни изпити в институтите за детски учителки. Държавен вестник, бр. 53 от 16. VII. 1946.
7. *Правилник* за институтите за детски учителки и за институтите за първоначални учители. Държавен вестник, год. LXVIII, бр. 88 от 17. IV. 1946.
8. *Чакълов, Н., В. Начева-Петкова.* История на предучилищното възпитание в България. С., 1961.

THE PREPARATION OF CHILDREN'S TEACHERS IN OUR COUNTRY DURING THE FIRST YEARS AFTER 9. IX. 1944 г.

SNEJANA VACHEVA

Summary

In the article is examined the problem for the preparation of children's teachers in our country during the first years 9. IX. 1944; it's been point at the reasons, because of them are opened new institutes and the difficulties, which arises their edition.